

ORGANULU

LVMINAREI.

Gazeta Beserecésca, Politica, e literaria.

Cu prè Gratiosa invoientia.

Sambata

Nr. VIII.

22 Febr. 1847.

A U S T R I A.

VIENA, 4/16 Febr. Gazet'a Vienense Nr. 47 publica urmatoriulu Prea Inaltu Patent:

NOI FERDINANDU I. dein Grati'a lui D. dieu Imperatulul Austriei, Regele Ungariei si Boemie, cu acestu Nume al Cincilea, Regele Lombardiei si Venetiei, Dalmatiei, Croatiei, Sclavoniei, Galicie, Lodomeriei si Illiriei; Archiducele Austriei, Ducele Lotaringiei, Salsburgului, Stiriei, Carinthiei, Carniolei, Silesiei de sus si de giosu, Marele Principe al Transilvaniei, Marc-Grafulu Moraviei, Comitele-principe de Habsburg si Tirolu etc. etc.

Spre a lati catu se pote mai tare apararea proprietatei literarie si artistice in contra neleguiteloru publicari, reimpresiuni (Nachdruck) si contrafaceri, inchiaramu a introduce urmatoriele Determinari legiuite, si demandamu prein acést'a, ca acésta lege in tote acele provincie a le Statului nostru Imperatescu, in carele Codicele universal civile de in 1 Jun. 1811, si legea penale pentru crime si grele gresiele politiale de in 3 Sept. 1803 sunt puse in lucrare, fara intardiare se se publice si se se ée in aplecare. Asisi-derea va se aiba putere aceeasi pentru tienuturile Caes. r. militare de margini si pentru personele supuse jurisdictiunei militare suptu aplecare analogica a legiloru penale militare, despre care mai pre larga ordinatiune dupa aceea se va face conosciuta.

Datu in Residentia nostra Imperatesca, Viena, 19 Oct., anulu 1846, a Imperatiei nostre al doispra diecelea.

FERDINANDU.

(Alte suscrieri.)

Un extractu dein acésta Lege vedi in Supplementu.

T R A N S I L V A N I A.

CLUSIU, 10: 22 Febr. In Sied. XXXV, venindu r. Guberniu in midiu-loculu Staturiloru, Exc. sa Gubernatoriulu ceti un prea Inaltu Rescriptu, prein care M. Sa cu indurare bine voi a intari Articulu dela Diet'a trecuta pentru restaurarea Officialiloru mai mici in Comitatie si

Districtele unguresci precum si in Scaunele secu-esce, cu bunetate anuendu, ca de aci si ofieulu notariloru numeranduse intre cele amblatore totu la trei ani cu respectu la ecualitatea religiuiloru recepte se se restaureze.

Dupa publicare, si esirea r. lui Guberniu, Exc. sa presidente propuse Staturiloru spre desbatere al 2 lea articulu de lege dein operatulu Comisiunei sistematice, care trei obiecte cuprinde a) Clasificarea pamentului, b) Catimea intinderei mosiiloru si c) Sistemizarea. Care luanduse un'a dupa alt'a spre desbatere, la puntulu antaiu, dupa pucine si scurte dechiarari, Exc. sa presidente asia enuncia., SS. si OO. acceptéza Clasificarea locuriloru cea laa. 1820 spre mai intogmita determinarea intinderei tienuturiloru mosiesci dupa eparchii facta si pre calea R. lui Guberniu stabilita.

La a 2 intrebare despre catimea tienuturiloru mosiesci, nu dupa multa certa, se infientia urmatoriulu conclusu:—, Preste totu, tienutulu dein launtru al fiacarui colonu va avé intindere de 400 □. Unde nu se va puté rumpe lenga casa acesta catime, acolo dein loculu ce se pote folosi in totu anulu celu mai aproape de satu se se implinésca; aste pamenturila tota intemplarea voru sesi tiena firea mosiei dein launtru pentru ori ce indetoririce jacu pre ele. Unde inse tienutulu de in launtru in susu de 400 □ ar trece preste 800 □, catimea cea intrecatore se se socotésca intru implinirea celoru de in a fara indoitu. Intr'aceea pentru Colonii numai cu casa; conscrierea dein 1820 asia se statoresce, catu unde intenderea ar fi in giosu de 400 □, colonulu nu va puté avé pretensiune, de aise plini, er' pentru catimea preste 400 □, catimea sierbirei se va determiná dupa natura folosentiei pamentului;—afara de acestu casu coloniloru numai cu casa, nuli se cuvenenicio a pertinentia dein afara. —Dupa impartirile statorite in conclusulu de mai susu, SS. si OO. acceptéza catimea de in afara, propusa de r. Guberniulu in a. 1820 dupa ascultarea parerei

si a Comitatorilor, si intruducunduo in lege concludu a o aplecá spre cinosura. Catimea de cositu se intielege de cositurile ce in totu anulu se potu folosi, dupa care cele ce se folosescu inschimbatu dupa proportiune au de ase socoti. —Jugerulu, ce se va intrebuentiá spre regularea intinderei tienutelor, pretutendinea se va socoti in 1600 □.

Asupr'a puntului al 3 lea, remase a se debate in Siedenti'a urmatoria.

Clusiu, 12: 24 Febr. In Sied. XXXVI, candu cu verificatiunea protocolului, conclusulu de eri intr'acolo se modificá: cumca clasificarea nu numai se va comemorá ci intru totu intensulu se va bagá in protocolu.—Desbaterile asupra a 3 lea puntu inca nici acum nu se finira.

Clusiu, 13: 25 Febr. In Sied. XXXVII in locu de resultatulu invoieii de eri, se ceti aratarea catimei clasificarei mosiiloru dupa comitate si scaune, dupa cum la a. 1819-20 in urm'a lucratoriloru intr'acelu obiectu facute prein Inaltu R. Guberniu s'au asiediatu,—ér' desbaterile pentru al doile proiectu de lege urbariala remasera pre adoa di.

Clusiu, 14: 26 Febr. In Sied. XXXVIII, inchianduse desbaterile pentru regularea tienutelor urbariale, Exc. sa enuncia dupa proiectulu Comitului supr. al Dobucei inse cu ceva modificari asia: cumca mai multi poftindu ase face un concludu mai chiaru despre aceea: cá ce sese faca cu acca intrecatore, care nici alodiu, nici stirpatura, nici locu comune fiendu, dupa regularea urbariale au mai remasu? SS. si OO. acca intrecatoria osocotescu de alodiu.—Dupa acca facunduse unele scimbari intru al 16 § dein puntulu al 4lea si intru al 6lea puntu, SS. si OO. in cautarea §lui 18, care suná, ca pentru scolele poporene sese taie o mosia intréga, intr'acolo se dechiarara, cá, aterrandu acestu puntu dela comasare, atunci voru sedelibereze, candu obiectulu Comasarii va fi pe tapetu.

Brasiou, 6: 18 Febr. Satelitululu Nr. 14 publica acum a patr'a ora o statistica ingretiosiatoria: de furatulu vitelor de in tier'a Bersei. Dupa acést'a ina. tr. 1846, de in 26 de locuri perira dein pasiune 257 vite cu totulu, seau 257 de cai si 13 boi, care facu 19,800 fl. val. Sum'a acca adausa la sumele de in anii 1843—4—5, facu o suma infioratoria de 76,305, fl. val. ! Dein 28 de locuri acestui Districtu, numai doa: Zaizon si Vladeni remasera in estu-tempu ne damnificate. Dupa a tare daturi fia care pote senti, catu de drepta trebue se fia indignatiunea nu numai a Satelitululu si damnificatorulu ci cu densii a totu omulu de omenia, in aintea caruia e santa proprietatea ca si person'a fia-caruia.

Ungaria. In Comitatu Barania, mai de curundu érase se descumperara patru sate, cese tiencau de dominiulu Úszögh, anume: Egerágh, Hasságy, Udvard si Szava. (N. Ujs.)

A N G L I A.

LONDON, 5 Febr. s. n. Camar'a Lordiloru

tienú astadi Siedenti'a cea mai momentosa in estu—tempu. Presidentetele consiliului March. Lansdowne (I. Lensdoan), propuse spre debateri urmatoriele 5 puncturi de intru un proiectu spre radicare a tote scolele dein impreunata imperatia: 1, ca se se numesca un mai mare numeru de Inspectori de scole, asia catu fia-care scola se se pota visita o data in anu,—2, ca de intre cei mai buni scolari se se aléga invetiacci, si se se formeze spre a puté fi dascali,—3, ca pentru acca atatu de momentosa si reu provediuta clase a dascaliloru si dascalitiloru se se intemeieze pensuni si gratificari,—4, ca cu scolele poporane se se impreune scole de industria, care va fi un nou indemn parentiloru spre asi tramite fii loro la scola, pentru ca guberniulu nu vrea a se opune turburandu principiulu de buna voce intru obiectulu crescerei. Si 5, ca scolele impreunate cu casele de lucru ale seraciloru mai bine se se ordinez. La carele adause ministrulu, ca guberniulu se vediu restrinsu numai la aceste proiecte ce au de scopu intenderea stándeloru sisteme; ér' spre a puté propune un planu de o reforma universale intru invetiatura, se vede impiedecatu prein zelotipia mai multoru clase dein societate, carele de in cautare la institutele scolare, pentru legatur'a acestor'a cu intogmirile religiose, mai multoru pareri urméza. Lord Brougham (I. Brum) si scaunulu Episcopiloru, anume prein A. Episc. dela Canterbury si Episc. de in London, se dechiarara intru un intielesu cu proiectulu ministerial.

G E R M A N I A.

BORUSIA. Gazet'a univ. borusica de in 10 Febr. publica un regiu Patent de in 8 Febr. a. c., pre in care Diet'a impreunata se convóca pre 11 Apr. a. c. in Dumineca Quasimodo la Berlin. M. sa o va deschide in persona.

BAVARIA. Múnchen, 19 Febr. Se scrie de in funtana sigura, ca pre tomna va se ésa si al 4 lea tomu dein Poesiele regelui Ludovicu, ce se astépta cu ne rabdare.

SAXONIA. Se scrie de la Dresda 7 Febr., cumca miscarile provocate pre in intrebarea de reform'a gimnasiiloru ocasiuná publicarea in mai curundu de un Regulativu de multu lucratu de ministeriulu cultulu pentru gimnasiale sasesci. Principiulu umanisticu pan' acum urmatu si de a ci se va tiené, numai catu dupa postulatele tempului mai multu spatiu se va da invetiaturiloru matematice si naturale istorice, decum pana aci. Reformatorii gimnasiali adeca se voru odichni intr' atata sisi voru intorce lucrarea mai in colo catra scolele reale mai inalte, a caror'a intemeiare ministeriulu o pusa la aretare.

G R E C I A.

ATENA, 24 Jan. Camar'a Deputatiloru se ocupá in dilele trecute cu organizarea Episcopieiloru, care dede ocaziune a mai multe certe si imputári, asia catu Presidentele se vediu constrinsu a inchide Siedenti'a.—Altu obiectu de des-

bateri si intaritari fũ proiectulu ministeriului presentatu Camãrei pentru colonizarea Greciei cu nemti, standu de in 10 artici, carele inse pare cã nici germaniloru nu va se placa. Celu pucinu un Corespondente de acolo in G. Un. de A. Nr. 41, in locu de totu comentariulu atãt'a reflectãza: cumca se fia elu unulu de in nemtii lasatori de tãrasi, Istmulu Corintului totu nu l'ar vedẽ pre densulu.—Camar'a, precum se va sci de airea, pre estu tempu se deschise in 25 Dec. a. tr.

Atena, 31 Jan. Camar'a Deputatiloru trecũ preste proiectulu de lege pentru organizarea Episcopiiloru, si se dechiarã cu o mare majoritate de voturi pentru proiectulu propusu de ministeriu, cu tote ca oposetiunea filortodoxa voiaã alu incarcã cu mai multe adausuri.

P E N I N S U L A P I R E N E A.

SPANIA. Madrid, 17: 29 Jan. Infientiarea ministeriului se fẽce pre in midiulocirea presidentelui Cortiloru Castroy Orozco, fara aluã si elu parte dein acea combinare, ce eraru mai alesu in Spania. Ministrii noi sunt socotiti de omeni de omenia, dar cu pucina energia mai alesu in contr'a unei asia putentiose influentie ca a Cristinei, ce si acum intru tote se amesteca nici suferã alta voie decatu asa.—Scumpetea si acolo se semte, ci nu in gradulu catu se mora omenii de fome ca in Irlandia, seau se vina la escesuri ca in Francia. Frigulu, ploia, niẽua se scimba nencetatu.

PORTUGALIA. Dupa sciri dela Lisabon si Porto, dein 1 si 2 Febr., Miguelistii suptu M' Donell fura batuti de ai Reginei la Villa real. Alte sciri de in Roma 4 Febr. spunu, ca Dom Miguel se facũ nevedintu de acolo fara de ascimacar' si amicii lui anume dioa cãndu a esitu dein Roma, si in catrãu s'au dusu.

T U R C I A.

CONSTANTINOPOLI, Jan. Sultanulu demarãdã ase intruduce onoa reforma intru invetiaturi, ase scrie un Dictionariu si gramatica de limb'a turcesca, si ase sterge nu numai vam'a deprepiatiulu Sclaviloru, ci si totu comertiulu cu sclavi. Inalti'a sa dechiarã in consiliulu imperatescu: „cumca stergerea comerciulu acestuia ise pare odrepta si de lipse mesura, cumca afara de imoralitatea unui asemenea piatiu, unde barbatii, muerile si pruncii ca si vitele se espun la vendiare, dar' inca piatiulu acest'a eca un locu de pedepsa pentru sclavii ce dederã vreo ocaziune domniloru sei de ase mania pre ei: cumca adese ori, dupa ce iau in carcatu cu lantiuri, la crude bataii supunu, si cã unele asemenea abusuri, ce in tote dilele se intorcu de nou, nu se potu suferi mai indelungu.—Sultanulu Abdul-megid, afara de cunoscutele semtiuri omenesci, e inca si amatoriu de scientie si arte. Elu are omica Capela musicale si un teatru, si vrea sesi radice unulu mai mare intru un palatiu nou; demandã ase reparã S. Sofia, si ase tramite o societate archeologica-geografica-medica la Bagdad spre a adunã vechimi, aluã mesuri, si a implantã versatu de vaca;—to-

tu semne, care nu lasa la indoela oinima nobila si amatoria de cultura, numai candu si de subulterni ar fi secundatu.

Dupa sciri dela Constantinopole dein 20 Jan., choler'a incetã cu totulu in Mosul (Mesopotamia) si impregiurui. De in contr'a dupa sciri de in Alesandria, choler'a erupse intre peregrinatorii dela Mecca, si in 9 dile rapimãi multu de 15,000 sufflete. (G. U. de A.)

P R I N C I P I A

de limba si scriptura.

VII.

Cunoscutu e, ca in Italia erau inainte de cultur'a limbei latine mai multe limbe vulgare, dialecte, totu de o origine dar' cu diferentii. Limb'a etrusciloru, umbriloru, osciloru, latiniloru, fiascecare erã usuata in provinciile loru, de unde se numeau. Cele de antaiu trei, macar unele de intr'insele avura o cultura insemnata in vechime, precum a etrusciloru, se sorbsera cu totulu impreuna cu altele in latin'a carea deveni timb'a imperiului; inse remanendu urme de densele atatea, catu se picepemu si infrati'a si deferenti'a loru intre sine.

Cea mai cunoscuta astadi, de si nu de totu intielesa e limb'a Umbriloru, in catu se afla in tablele Eugubine, infaciandune o limba afara de tota indoel'a cu forme latine, inse care cu tote acestea nici invetiatiulu Grotefend nu succese a o splicã de plinu. Cu acest'a multu asemenea se pare a fi fostu cea a Etrusciloru, remasa in monumente literarie cu multu mai pucine. Limb'a Osa erã asia cunoscuta intru insusi Roma, catu inca si in dilele lui Strabon (V, 3) limb'a osciloru remasese limba de productiuni scenice populare, dupa ce Oscii insii acum erã scadiuti; si poetulu Titiniu ride pre romanii, carii graia in limba Osciloru si Volsciloru, pentru ca in cea romana nu sciau (Festu p. 191, edit. Lindem.):

Qui obsce et volsce fabulantur,
nam latine nesciunt.

De unde si vorbele de rusine latinii obscene le au numitu. Poetulu Eniu scia Obsce, Umbrice, si latine. Plautu erã insusi umbru de nasce-re. In scurtu, atata afinitatea deduse natur'a, cum dice Marcianu Capella, acestoru limbi cu latin'a, catu si remasietiele acelor'a le amu cunosce mai bine, deca limb'a vechiloru latini ne ar fi mai cunoscuta.

Latin'a avũ si ea diverse epochi de cultura, intru care s'au scimbatu forte multu. Asia marturisesce Polibiu (III, 22), cumca, „atat'a scimbare se fece si la romani intre dialectulu nou si vechiu, catu unele dein tractatulu celu de antaiu intre Romani si Cartageneni, suptu L. Jun. Brutu si M. Oratiu, antãni Consuli dupa scoterea regi-loru facutu, si cei mai intielegatori numai dupa intinsa luare aminte puteau ale intielege.“ Pre tempulu lui Horatiu (Ep. cart. II, ep. I, 86 urm.) si Quintilianu (I, 6: 40) Carmenele Saliiloru nu numai altii dar' nici insii preotii Saliiloru nu le intielegeau. Documentu ne pote fi de acẽsta si limb'a depre monumentele Scipioniloru, colomn'a rostrata etc., archaismii insemnati la Festu, Noniu Marcelu si Gramatici. Un fragmentu dein carmenele Saliiloru citatula Varro de l.l. (VII, 26), mai

atat'a batere de capu ocasiunã eruditiloru spre al intielege, ca si versurile in limb'a punica dein Plautu (Poenulus, Act. V. sc. 1, v. 1—16 etc). Vedi Edit. de C. O. Müller, Lips. 1833, p. 129, si G. F. Grotefend Rudim. ling. Umbr. (Hannov. 1836, Part. 2, p. 20). De aci unii diceau, dupa cum marturisesce Isidoru (Orig. IX, 1: 6, 7) cum ca patru limbi latinesci au fostu: cea de intru antaiu, latin'a, roman'a si cea mestecata.*)

Si ce urmèza dein aceste tote? Nu mai pucinu, decatu ce insemnéza Paulu Diaconulu**) de in Festu: „cum ca limb'a latina atat'a se au scimbatu, catu mai nici o parte nu au remasu intru cunoscentia cum s'au graitu in vechime.“ De acea si remasitiile de form'a limbei latine, cum au fostu inainte de Cicero, Virgiliu etc., pestrate la mai susu atensii, cu atat'a sunt mai pretioase, si mai scumpe trebuie se fia pentru romani, cu catu intr' in se afla togm'a forme, ce dupa ce s'au scimbatu in cea clasica, pana astadi mai sunt in limb'a romanesca. Un paralelismu strinsu dusu intre limb'a romanesca si cea latina, dupa daturile remase despre acést'a dein tote perioadele ei, mai alesu in cautarea formei, ar da testimoniulu nendotitu de vechimeaei, in catu pucine alte dialecte romane, si dein cele mai cultivate, aru poté se se asemene ei. Lucru inse fara indoielea nu prea usioru, pentru mii de urme respandite in nenumerate monumente, ce sunt cu greutate nu numai ale adunã ci si ale combinã.

Nu vremu inse prein acesta a nostra parere a identificã cu totulu limb'a romanesca cu latin'a, ori dein ce epoca se fia; noi numai dicemu, ca ea au fostu un dialectu anca viu si intregu formatu pre tempulu venirei Romaniloru in Dacia, vulgatu in mai multe provincie romane, si de o in togm'a vechime cu latin'a, nu dein acést'a coruptu macar' de au si semtitu influentia de intr'ins'a, precum arãta pucinele cuvente ce dupa alte regule, latinesci, nu dupa romanesci sunt formate. Un esemplu inca vomu mai aduce, afara de celu mai susu atinsu a conteni, care de nu erã intregu latinescu luatu fara nici o schimbare dein limb'a latina, noi-ludiceamu acuti ené;—cuventulu adeca Imperatu, care asemenea de nu erã luatu intregu dein limb'a latina, l'am dice Imperatoriu (Ἰμπερατορίου), ca cum paratoriu, precum si incepura multi de ai nostri ascrie; dar' asia, noi dicemu Imperãtu ca Imperãtor, singura

*) „Latinas autem linguas quatuor esse quidam dixerunt, idest Priscam, Latinam, Romanam et Mixtam. Prisca est, qua vetustissimi Italiae sub Jano et Saturno sunt usi incondita, ut se habent carmina Saliorum. Latina, quam sub Latino et regibus Tusciae caeteri in Latio sunt locuti, ex qua fuerant duodecim tabulae scriptae. Romana, quae post reges exactos a populo romano coepta est, qua Naevius, Plautus, Ennius, Virgilius poetae, ex oratoribus Gracchus, Cato vel caeteri effulserunt. Mixta, quae post imperium latius promotum simul cum moribus et hominibus in romanam civitatem irrupit, integritatem verbi per soloecismos et barbarismos corrumpens.“ Ed. Lind. p. 282.

**) „Latine loqui a Latio dictum est, quae locutio adeo est versa, ut vix ulla ejus pars maneat in notitiam.“ Pauli Diac. Exc. e P. Festo, p. 88.

litera r lapedanduo dein capu fara scimbarea accentului, ce e lucru esential in limb'a romanesca, precum si latini diceau: arbos, honos, in locu de arbor, honor; precum fécera si cu cuventulu Gubernator, care asisi-derea mai de multu romanii dein Trans. diceau Gubernãtu (Γεβερνάτ), dupa cum se afla intru o Geografia manu scrisa de in Sec. XVI, ce o vomu publicã. Romanii de aici si pana astadi dicu Γεβερνάτ, dein care apoi nemicu e firesce mai usioru, decatu ai lapedã de totu pre τ de in capetu, si cuventulu al asimilã celoralte terminate in atu.

In urma, noa nise pare mai cà ar fi de prisosu a ne descoperi si acea convictiune de in la intru, dupa care noi despartimu strinsu intre intrebarea despre originea si natur'a limbei romanesce, si intre intrebarea de originea si sangele poporului român, — si cà numai dein originea si vechimea limbei romanesce inca nu amu poté preocupã seau a presupune numai decãtu si origine seau sange romanu. Noi nu voimu, nici trebuie se voimu a ne insielã pre noi insine, si cu tote ca limb'a ne este un datu cu putere despre romanetatea nostra, dar' nu singuru e destulu, candu istoria ne arata, cumca, de si romãni multi inca si provincie intregi s'au desromanitu, precum in Slavonia, Dalmatia, Bulgaria etc., intogm'a nu se pote negã, ca asemenea multi straini s'au romanitu cu totulu. De aci nise paru aceste doa intrebari de lipse ase tractã ne aterate un'a de catra alt'a. Numai atat'a nise véde a poté dice, fara de a intempiná vre o contradictiune seriosa, cumca limb'a romanesca, ori de ce sange se fimu noi, ea totu e romana seau romano-itala, si ca noi, ori cum, dela romani o avemu, ori ca dela parenti ori ca dela domnii nostri, ci nu de in a treia mana. Cu atat'a mai pucinu inse putemu dá dreptate strainiloru, carii dein ipotesulu cà nu suntemu de sânge român, si limb'a inca vreau a ne o face: slavonica, germanoscandinavica si D. dien mai scie ori ce alt'a numai romana nu; si ne vrendu a luã la drépta socotela impregiurarile nefericite, intru care romãni de in seculi s'au aflu, nici la influentia acestor'a ce nici o data nu pote lipsi, de in urmele acestor'a vreau a inchide la insasi esentia limbei; si nu voru a luã a minte, ca sunt alte dialecte romanice cu multu mai stricate de catu român'a, fara de a lise negã romanitatea; care nu e lucru nesciutu.

Publicare

I. Infacisiare dein Lesiconulu beserecescu romanescu de A. Gavra prelucratu, precum catu mai curundu si dein Buda prein Gazeta de Trans. se va face Onoratului Publicu cunoscutu, in dilele acestea nesmentitu se va pune suptu teascu. Deci prenumeranti'a la 10 cole primarie cate cu doi-di dieceri anca edeschisa. DD. Abonatii Sincaieni sunt rogati, se bine voiésca a grabi cu transpunerea anticipatiei pentru Sarcin'a V. Datu s'au in Aradu in 19 Febr. 1847, cal. non.

Alesandru Gavra.

S U P L E M E N T U.

Estractu de

Legea de apararea proprietatei literare si artistice asupra publicarii, retiparii si contra-facerei nelegiuite.

Sectionea 1.

§ 1. Productele literare si operele de arte facu proprietatea autoriului lor adecu, a celui ce mai de antaiu o au urditu si lucratu.

Asemenea cu autoriulu se vá socoti, in catu nu se voru opune contracturi speciale, dein cautarea la apararea sanctionata pre in acésta lege,—

a) Comitentele vreunui opu, carele lucrarea si implinirea acestuia dupa un planu datu si pre a sale spese o transpuse altuia;

b) Editoriulu seau intreprindatoriulu unui opu, ce se formeza prein fasciculi de colate independenti a mai multoru colaboratori;

c) Editoriulu vre unui opu anonimu au pseudonimu (§ 14, a, b).

§ 2. Autoriulu unui opu literariu au artisticu, suptu conditiunile statatorite pre in acésta lege, ise cuvine singuru, a despune dupa placu cu proprietatea sa, a o immulti in forme ce ise voru paré si a o publicá. Elu pote acestu dreptu intregu au in parte al trece si la altii.

§ 3. Tota immultirea pe calea mechanica fara invoirea autoriului au urmatoriului in drepturi, a vre unui opu literariu esitu cu pazirea conditiunilor si formalitatilor legiuite, se declareza de retipare oprita, fara alegere, ori intr'acést'a acélesi ori altu metodu se au tienutu decum in producerea originalelui.

Acésta oprire de immultire pe cale mechanica are putere si pentru opere de arte.

Ca originale se va socoti, afara de productulu scientiei si artei, si ori ce copia seau imitare, ce autoriulu ori urmatoriulu indreptui, in urma dreptului de autoriu, ce ise cuvine, o va fi inceputu (§ 1).

Exceptiunile dela aceste determinari se cuprindu in § §. urmatori 5—9.

§ 4. Intogm'a cu retiparea oprita se socotescu:

a) Tota tiparirea de ori ce mspte intreprinsa fara invoienti'a autoriului au urmatoriului lui in drepturi, precum si b) de cuventari tienute cu scopu de diregere, invetiare si desfatere. Intr'amendoa aceste casuri (a, b) trebuindu ase aratá invoienti'a si atunci, candu intreprindatoriulu e legiuitu posesoriu de scriptulu originariu, co, ia, ori rescriere.

Intr'aceca, ce se au disu de mse, are putere si de cartele geografice si topografice, de desemnari naturale istorice, architectonice, figurari etc., carele dupa aloru scopu nu ca opere de arte desinestatatore ci numai spre infaciosiarea obiecteloru scientifice se potu socoti.

c) Estracturi de in opulu altui autoriu cu au fara scimbhari, déca acelea esu ca carti distincte suptu acélesi seau altu titulu.

d) Schimbarile in adausele la opu, precum adaugerea, lasarea sau schimbarea noteloru, figureloru, mapeloru, registreloru etc., nu scotu tiparirea vreunui opu seau compendiu de suptu opréfa retiparii.

e) De intre doa opuri suptu acélesi ori altu titulu esite, ce totu acélesi obiectu intr'a acélesi ordine si impartire tractéza, celu mai tardiu esitu se socotescu ca retipare oprita, de nu cumva immultirea seau alta schimbare a argumentului luanduse a minte se cunosce afi asia esentiale si cumpanitore, catu se trebuesca a se socoti ca un productu al mentii cu totulu nou si de sine statoriu.

§ 5. De in contra nu se socotescu de retipare, si prein urmare ertata:

a) Citarea dein cuventu in cuventu a unoru locuri de in opuri tiparite.

b) Susceperea unoru tractate, carmine etc., dein opuri mai mari, Gazete seau ori care foi periodice, intru un opu dupa argumentulu de frunte cu totulu nou, de sine statatoriu, mai alesu criticu si literariu istoricu, seau intru o culegere de extracte de in opurile a mai multoru scriitori lucrata spre vreun scopu anumitu literariu precum si spre intrebuentiarea in besereci, scole si alte institute, seu mai pre urma in Gazete si foi periodice; numai catu funtánile originarie trebuie apriatu ase aratá, si tractatulu impromutatu se nu intreca o cola tiparita dein opulu dein care se luá, nici se se impartia ca o foie sburatoria de sine statatoria; togm'a asia si in Gazete si alte foi periodice in decursulu unui anu cu totulu se nu faca mai multu de 2 cole tiparite; Gazetele inse proprie politice sunt numai la acea conditiune legate: se numésca funtan'a dein carele se suscepit articolulu.

c) Traducerea vre unui opu esitu literariu, fara alegere de limba, luandu inse afara casulu, candu indreptatitulu (§ 1) pre foiea titulu ori in precuventarea originalelui apriatusi reserbá dreptulu de a prepará vre o traducere preste totu ori intru o anumita limba; dupa care tota versiunea fara invoienti'a autoriului seau indreptatitulu seu intr' un anu dela esirea opului originariu se va tractá ca o retipare oprita.

De cumva autoriulu edá opulu de odata in mai multe limbi, fia-care de in aceste editiuni se va socoti ca Original.

Tota versiunea esita dupa dreptu se va apará in contr'a retiparii, si de in mai multe versiuni cea mai tardia se va socoti de retipare, déca dela cele mai dein ainte cu nemica ori numai prein ne insemnatoare schimbhari se va destinge.

d) Titulu pentru vre unu opu mai tardiu, intrebuentiatu fara schimbare, ce au fostu a altui opu mai curundu esitu de altu autoriu. Inse alegerea unui intogm'a titulu pote se dé nedreptatitulu drepta pretensiune de desdemnificare intru intemplare, candu titulu alesu nu ar fi nencungiuratu de lipsa spre insemnarea argumentului, ci inca ar fi intogmitu spre inratacirea publicului despre identitatea opuriloru acestor'a.

Despre aceste, candu nu se va fi intrepusu vre un scopu contrariu legii, va avé de a judecá judetiulu civil.

§ 6—11 (tractéza despre compunerile musicale, teatrale si artifice in specie, intr' asemene sensu).

§ 12. Comerziul cu produse de retiparire prein acesta lege oprita, in launtru seau afara de in tier'a facuta, seau de ori ce immultire intr' asemenea socotita, intogn'a de opritu sedechiara, fia acel'a intreprinsu de negutiatori cu carti, arte si musicalii, de tipografi, Editori, seau de ori cine altulu, ce va face negociu cu de acelea.

Sectiunea 2.

De spre spatiulu de aparare pentru proprietatea literaria si artistica.

§ 13. Dreptulu exclusivu de publicarea, imitarea si immultirea vre unui opu literariu si artisticu, prein acésta lege aplacidatu autoriului, se intende dupa regula nu numai pe tota viaci'a lui, ci se cuvine si aceluia cui l'au strapusu, ér' de nu au despusu insusi almentrea, ereditoru si indreptatitorulu in restempu de 30 de ani dupa mortei. Auulu mortii autoriului ne computanduse intra aceia.

Recadere la fiscu seau la alte persoane nu are locu.

§ 14. Asemenea aparare in restempu de 30 ani, incependu dela capetulu aceluia in care mai antaiu opulu au esitu, se concede:

a) aceluor opuri, la carele pe titulu, suptu dedicare ori capetulu precuventarii numele autoriului nu se vede (anonime);

b) celoru ce suptu altulu, nu adeveratulu nume al autoriului sunt esite (pseudonime). Numai si aici ca si in punctulu ce in susu se presupune, cumca nici pe titulu, nici suptu dedicare ori la capetulu precuventarii numele Editoriului, intreprindictoriului, comitentelu nu s'au numitu (§ 1), care intra intru totu dreptulu autoriului. Almintrea luarea aminte la dreptulu autoriului anonimu au pseudonimu insusi Editoriului ca representatoriului acestuia se cuvine;

c) opului lucratu de mai multi autori, de cum va editoriulu nuse vede intru un modu aretatu in punctulu mai inainte acestui §.

d) opurilor ce dupa mortea autoriloru esira la lumina (posthume); si in urma

e) continuarei editiunei vre unui opu, inceputu de erediu sau indreptatitu autoriului.

§ 15. Pentru opurile date afara de Academii, universitati si alte Institute si societati scientifice si artistice de suptu special'a protectiune a Statului, apararea prein lege asupr'a retiparirii si immultirii se intende la un restempu mai indelungatu, de 50 de ani.

§ 16. Pentru opuri de mai multe volume seau care esu in fasciculi seau in sarcini, intru catu diferitele impartituri se potu socoti facundu un intregu, restempulu de aparare statoritu in §§ 13—15 pentru intréga cartea se incepe dela esirea celui dein urma tomu seau fasciculu. Numai candu intre editiunea unoru impartituri va trece spatiu de 3 ani celu mai pucinu, singuru se voru socoti cele mai antaiu esite volume etc. ca opuri de sine statatore, si togm'a asia cele ce dupa 3 ani voru esi, continuari mai in colo, ca un opu cu totulu nou.

La Colectiuni neintrerupte de opuri, tractate etc. despre distincte obiecte, fiesce-care opu se-

paratu, stee si dein mai multi tomi, fasciculi etc., se va socoti ca un totu statatoriu de sine.

(Capetulu va urmá)

M I S C E L E.

Mai multe Gazete publica Calendariulu tempului cum va amblá in estu anu, dupa prognosticarea de Dr. Otto Eisenlohr in Carlsruhe, a caruia asemene calendariu pe a. 1846 preste totu luandu se aflá dreptu. Lasandu ern'a, care acum mai trecu, de primavéra dice: cumca dupa starea barometrului mai multu susu, si adese venturi de catra Nord resaritu, cea mai mare parte va fi frumoasa si uscata. Caldur'a va incepe dela midiu-loculu lui Martiu totu crescundu, si nuse va intrerumpe prein vre o scadere insemnata, de unde nici va fi ase teme de inghiaciuri de nopte periculose. Vér'a: dupa starea barometrului nu prea inalta, la inceputu si togm'a si catra capetu, bine recoroasa cu multa plóia; ér' la midiu-locu in mai multe septamani totu intensu calda si uscata. Tómn'a: dupa mai totu inalta starea barometrului si adese venturi ca in primavéra, mai mare parte va fi senina si uscata, dar' nu prea calda; catra capetu va inghiaciá de buna ora. Preste totu anulu: starea barometrului mai susu de catu dupa datina, pucine furtune; ceriulu: multe dile serine, nu multa ploia, precum nici multa niè; in véra binisioru multe tempuritari. Productur'a planteloru de cultura: prea adese ori dupa un anu de frunte de vinu urmeza altulu avutu de bucate. In anulu 1847 inse dupa o alesu mare probabilitate e de ase asteptá nu numai un secerisiiu dein destulu ci si afara de ordine avutu in bucate. In catu pentru vinu a. 1847 se va numerá intru cei de midiu-locu. Earb'a si pomele de pamentu se voru face forte bine; precum si pomii, alesu cei cu simburu tare, apromitu un culesu prisositorin. Cine va traí, va vedé.

—Societatea literaria numita dupa principele Jablonowsky dein Lipsia propuse pentru a. 1847 urmatori'a problema istorica: „Aretarea locuienteloru dein poporulu slavu in Misnia, Turingia, Francken, si Luneburg,—istori'a nemtiresi loru, si indegetarea elementulu slavu catu au mai remasu pana acum“. Pretiulu va fi 48 galbini. Disertatiunile se potu tramite in limb'a latina, francésca, veri nentiésca.—Candu va veni tempulu, sese cerce, cate locuentie de romani, mai alesu dein colu de Dunere s'au slavizatu? O aretare intemeiata istorica n'ar fi de mai pucinu interesu si pentru alte popora.

—Veneratorii lui Priesznitz voru aflá cu intristare, ca dupa scirile dela Graefenberg cu pucinu dupa ce avú mangaerea de asi vedé pre o fia asa maritata dupa un magnate ungrescu, fu lovitu de guta.

Pretiulu bucateloru.

In piatiulu Blasindui, Joi 20 Febr. in c. m.

Gran curatu, 1 fl. 8	xr.	mestecatu —	52 xr.
Secara, — — —	40 xr.	Cucuruzu —	41 xr.
Alacu — — —	16 xr.	Ovesu —	24 xr.